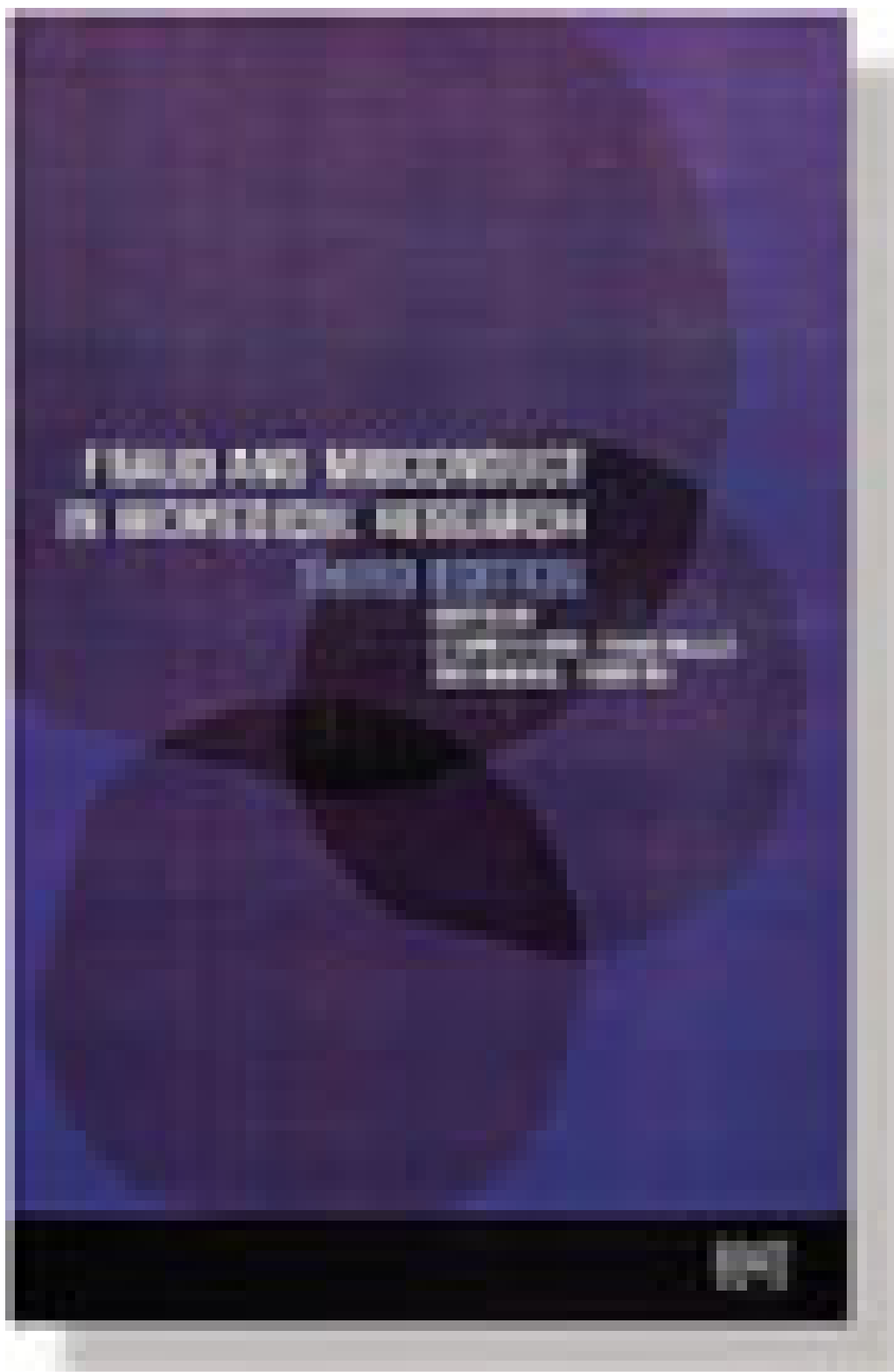

Oppdatert om uredelighet

BOKOVERSIKT

Fristelser i fleng Ærlighet er et fundamentalt krav i all forskning. Som i annen menneskelig aktivitet begås det feil, og det finnes fristelser og gråsoner, men fusk i forskningen bryter med akademias mest grunnleggende idealer om redelighet og sannhetssøking. Hvordan stoppe uberettigede anklager om fusk og uredelighet samtidig som man bekjemper den virkelige uredeligheten innen forskningen? Temaet er utgangspunktet for disse to bøkene; den ene en sann historie, den andre en oppdatering om uredelighet i medisinsk forskning internasjonalt.

Frem til 1960-årene var det lite oppmerksomhet omkring uredelighet i medisinsk forskning. Senere har det vært tiltakende interesse, men det er først i 1990-årene man virkelig har tatt tak i problemet. Siden første utgave av denne boken kom i 1993 (1), er det etablert systemer for å håndtere mistanke om uredelighet i en lang rekke land, deriblant Norge.

Boken har 18 kapitler fordelt på seks temaer: definisjoner og beskrivelse av problemet, den historiske utvikling, nasjonale erfaringer fra flere land, etikk og statistikk, personlige erfaringer og redaktørenes rolle. Flere av kapitlene er nye i denne utgaven, og alle andre er oppdatert. De nordiske land er godt representert med et viktig innledende kapittel, skrevet av Povl Riis, og egne kapitler om Danmark, Finland og Norge.

For meg var kanskje det store kapitlet av Rennie & Gunsalus om utviklingen i USA det siste tiåret det mest interessante. Til tross for stor motstand så sent som etter at kommisjonen for forskningsintegritet (Commission on research integrity) ble opprettet av Kongressen i 1993, har man allerede et velutviklet system på plass ved slutten av 2000. Det er gitt definisjoner på forskjellige former for uredelighet, regler for hvordan man skal håndtere saker der det er mistanke om uredelighet, inkludert straffereaksjoner, og det er nedfelt en erklæring om varsleres rettigheter (Whistleblower's bill of rights). Forfatterne oppsummerer erfaringer fra tiåret slik: Fremgangen ville ikke ha kommet om ikke enkeltstående politikere, interesserte journalister og jurister utenfor samfunnet av forskere hadde nektet å akseptere forsikringer om forskningens selvregulerende evne.

Boken dokumenterer til fulle at det er nødvendig å ha en klar politikk og gode administrative ordninger. Det har vært en sterk økning i antall kliniske forskere og eksempler på forfalskning av data. Industrien har belønnet rekruttering av pasienter økonomisk, noe mange leger har utnyttet. I England er man fortsatt uten gode løsninger takket være unnskyldighet hos myndigheter og legeforeningen, og det er faktisk legemiddelindustrien og en gruppe av redaktører i medisinske tidsskrifter som har vært de førende i kampen mot uredelighet. Boken inneholder detaljerte beskrivelser av mange enkeltsaker som belyser den grad av fantasi de som fusker har, og hvor vanskelig det har vært å avsløre fusk. De nevnte redaktører stiftet i 1997 Committee on publication ethics (COPE). Gruppen har utarbeidet retningslinjer for god publiseringspraksis, gjengitt i et appendiks i boken.

Et meget tankevekkende kapittel er skrevet av en varslers som oppdaget at en høyt respektert seniorpartner i praksisen drev med fusk i stor skala. Til tross for at partneren ble dømt, led varsleren store økonomiske tap og fikk mange år ødelagt av en konfliktfylt hverdag.

Behovet for åpenhet og innsyn i medisinsk forskning er påtrengende (2). Vancouver-gruppen har tatt konsekvensen av dette, og anbefaler at man ikke vurderer eller publiserer artikler fra prosjekter der ikke forskernes uavhengighet og integritet i forhold til finansieringskildene er avklart (3). Legemiddelindustrien uttrykker skepsis til dette tiltaket, men er ellers generelt positiv til det løpende arbeidet med å presisere forskningsetikken (4).

Et eksemplar av denne boken burde være velkomstgave til alle nye forskningsstipendiater. Det har vel ikke universitetene råd til, men som et minimum burde alle instituttbiblioteker ha et eksemplar tilgjengelig, og enhver forskergruppe bør

diskutere bokens innhold med følgende spørsmål i bakhodet: Er alt som det bør være her hos oss?

Pål Gulbrandsen

Tidsskriftet

LITTERATUR

1. Aakvaag A. Uredelighet og fusk i medisinsk forskning. Tidsskr Nor Lægeforen 1993; 113: 1129.
 2. Ruyter KW. Åpenhet og innsyn i medisinsk forskning Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 2857 – 8.
 3. Davidoff F, DeAngelis CD, Drazen J, Hoey J, Højgaard L, Horton R et al. Sponsing, forfatterskap og ansvarlighet Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 2531 – 2.
 4. Lund H. Legemiddelindustrien og Vancouver-gruppens nye anbefalinger Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 2851.
-

Publisert: 30. april 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 20. juli 2026.